

UDK 330.342.151 (497.1)

Preobrat ekonomije i politike

Slobodan Inić

Fakultet narodne obrane, Beograd

U modernom društvu ekonomija je kičma stvarnog društvenog progressa. Po mojem sudu to bi trebala biti polazna pozicija u pristupu razmatranju odnosa ekonomije i politike.

Samo je na istorijskom preobratu ekonomije i politike bio moguć socijalizam — socijalizam danas takav kakav jeste. Tu se možemo sporiti koliko je socijalizam od 1917. godine socijalistički, ali taj je socijalizam (ili post-revolucionarno društvo koje sebe proglašava, samoobjavljuje socijalističkim) došao iz politike, iz revolucija koja je epohalno načinila obrat ekonomije i politike. Revolucija je, dakle, bila moguća samo u slučaju inverzije ekonomije i polike.

Ali, nakon više od pola vijeka pokazuje se da takav socijalizam loše ekonomski funkcioniše. To je glavni problem. U tom pogledu, socijalizmu nedostaje *ontološko utrojstvo u kojemu vodeću ulogu ima ekonomska struktura u revoluciji društva*.

Ukazaću na osnovne socijalno-ekonomske posljedice epohalnog obrata ekonomije i politike, uz osvrt i na naše krizno društveno stanje.

Držim da postoji direktna veza između društvene i ekonomske krize i uloge političkog faktora. Moramo naše ekonomske teškoće dovesti u vezu s jednim načinom djelovanja političkog faktora koji vanekonomske diktira zadatke ekonomiji. To ide k tome da imamo sve više socijalizma, a sve manje dobre privrede. Takav socijalizam nazivam *nezarađenim socijalizmom*. Sada ekonomija zvonko udara u zidove monopola političkog faktora koji je uspostavio političku upravu nad proizvodnjom, što završava ekonomskim zaostajanjem i neostvarivanjem onih društvenih odnosa koje socijalizam podrazumijeva. Ali, promjena društvenih odnosa moguća je usljed promjene načina proizvodnje što nije istorijski tako jednostavno. U tom smislu, rezolucijski normativistički odnosi ne mijenjaju način proizvodnje, već promjene u načinu proizvodnje mijenjaju i proizvodne, društvene odnose. Mislim da se dalji razvoj proizvodnih snaga ne može ostvarivati pod tim inauguriranim i imaginarnim proizvodnim i društvenim odnosima.

Razvili smo jedan sistem prije nego što su se bile dovoljno razvile socio-ekonomske udruženoradne ustanove koje su imale da ga podržavaju. Svijet nas je svojevremeno hvalio da smo bili sposobni izmisliti ustanove demo-

kratske nade u socijalizmu. Doista, da li smo sada sposobni da stvorimo praktične ekonomske i političke ustanove?

Godine koje smo izgubili u produktivnom smislu bile su godine našeg *nepostupanja* u privrednim poslovima prema ekonomskim zakonima. To je generiralo imanentno krizu potprodukcije, krizu ekonomskog rezona proizvodnje. Ali naše »nehajanje« s obzirom na ekonomsko utemeljenje takvih zakona bilo je moguće na osnovu suspendiranja zakona političkog procesa. Time se došlo do koncepta jedne doktrinarno primijenjene ekonomije. U takvom sistemu, ekonomske kategorije zamjenjuju se političkim frazama.

Mislim da se s ovakvom slabom ekonomijom ne samo da ne može ostvariti socijalno poželjno stanje da radnici »ovladaju uslovima i rezultatima svoga rada«, nego se teško daje i preživjeti. Samo autonomna, samoupravna privreda može *uzdići radnike* saglasno marksističkoj projekciji »krajnjeg cilja«.

Konzervativizam u Jugoslaviji znači politiku onih koji žele da očuvaju političku pravu nad privredom. Nastoji se sačuvati stari duh »revolucionarnosti« kao neporecivog političkog rukovođenja koje teži vlastitom legitimiranju preko uloge i načina djelovanja Saveza komunista u obliku »rukovodećeg odreda revolucije«. U tom pogledu, postoje dogmatsko-mentalna pribojavanja kad je u pitanju ekonomija i zahtjev da privreda sama sobom upravlja. Jer, smatra se, da se onda ide u kapitalizam (!?), ali ja bih prije rekao da se time želi okolišno odbraniti jedan način upravljanja društvenom reprodukcijom koji materijalizira birokratske forme upravljanja ekonomijom, što su inače strane njenoj prirodi.

Što da se radi? Bez pretenzija na recepturu mislim da odgovore valja tražiti u slijedećim pravcima:

(1) Potrebno je preduzeti sve one mjere kako bi naše društvo našlo svoje oslonce u sopstvenom privrednom biću.

(2) Mora se izvršiti reforma političkog upravljanja kako bi se u praksi ostvario boljitak u pokretanju razvoja proizvodnih snaga.

(3) U ekonomskom pogledu, reforma treba stvoriti uslove da se pokrenu proizvodne snage *načinom proizvodnje za tržište* (proizvodnja vrijednosti), a da se odmah ne misli kako se time hoće obnoviti kapitalistički sistem.

(4) Za nas je najbolja ona vlada koja najmanje vlada, posebno u privrednim poslovima. Ali, da bi znali koja je prava mjera vlasti takve vlade u ekonomiji država se mora »rastvoriti« u procesualnosti ekonomskog društva kako bi se došlo do toga da znamo koje su njene ekonomske funkcije još nužne, a koje nepotrebne.